

Een handjevol verkenners?

Het Hersteld Verband opnieuw bezien

¹ G.F.W. Herngreen, *Een Handjevol Verkenners. Ontstaan en geschiedenis van het 'H.V.' De Gereformeerde Kerken in Nederland in Hersteld Verband* (Baarn 1976).

² Over de naam is veel te doen geweest. De gekozen formulering werd in 1933 aanvaard door minister J. Donner van justitie. Informeel werd hij toen reeds gebruikt, zoals blijkt uit het *Jaarboek voor de Gereformeerde Kerken in Nederland (in Hersteld Verband)*, dat in 1928 voor het eerst verscheen. Zie Archief Geelkerken (HDC Amsterdam. Archief Geelkerken, voortaan afgekort tot AG), 46, 'Archief vooral W & G', 1930-1939, 28 april 1933, van de minister van Justitie aan het H.V.

³ Zie hierover S.F.H.J. Berkelbach van der Sprenkel en J.G. Geelkerken, *De hereniging van de Nederlandsche Hervormde Kerk en de Gereformeerde Kerken in Nederland (in Hersteld Verband)* ('s-Gravenhage 1946). Uit de voorkeur voor de term her-

Per 1 augustus 1926 was Nederland een kerkgenootschap rijker: de *Gereformeerde Kerken in Nederland (in Hersteld Verband)*, vaak aangeduid als (het) H.V.¹ De kerken die zich hierbij aansloten, waren buiten het bestaande verband van de Gereformeerde Kerken in Nederland komen te staan als gevolg van de kwestie-Geelkerken. Vandaar dat in eerste instantie hier en daar wel werd gesproken van Gereformeerde Kerken *buiten* het verband. Maar al spoedig na 1 augustus 1926, toen de kerk van Amsterdam-Zuid (dr. J.G. Geelkerken) en de kerk van Zandvoort (ds H.C. van den Brink) een relatie aangingen, is er sprake van kerken *in hersteld verband*.² Ze hadden de relatie met elkaar hersteld. Aan het eind van 1926 ging het om zes kerken. In 1927 kwamen er tien bij, in 1928 zeven, en in 1929 nog drie. Op zijn hoogtepunt telde het kerkverband dus 26 kerken. In 1946 kwam het tot een hereniging met de Nederlandse Hervormde Kerk.³

De geschiedenis van dit kerkverband is in 1976 beschreven door een van zijn predikanten, G.F.W. Herngreen (1914-1986), die deze bijna religieus duidde door de toevoeging H.V. terug te laten keren in de titel van zijn boek: *Een handjevol verkenners*.⁴ Anders dan de twaalf Bijbelse verkenners hebben deze verspieters in het openbaar nooit hun teleurstelling geuit over wat het avontuur hun had gebracht. De leden, aldus de voorstelling van Herngreen, waren mensen die de tijdgeest goed aanvoelden en de bakens wilden verzetten, die zich wilden bevrijden van hun banden omdat ze te knellend werden. Ze waren in verzet gekomen tegen de 'ongeest', het fundamentalisme en het isolement van de GKN. Ze ontdekten nieuwe vormen om een belijdende kerk te zijn en stelden een nieuwe gezangenbundel samen. Later speelden velen van hen een belangrijke rol in de hervormde kerk. Te denken valt aan J.J. Buskes Jr., E.L. Smelik, P.G. van Hooff, F. Boerwinkel en anderen. Kortom, verkenners waren het, ze hadden de toekomst verkend en hun ervaringen ten dienste gesteld van de NHK.